

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

*В роботі наведено класифікацію інвестицій за різними ознаками,
класифікацію джерел інвестицій регіону, та досліджено основні функції системи управління
інвестиціями промислового комплексу регіону*

Постановка проблеми. Економічне зростання в будь-якій господарській системі пов'язане з нагромадженням певної частини багатства, що вивільняється з поточного обороту коштів і поточного споживання та вкладається в розвиток. Ці кошти – інвестиції, обмежені, і тому великого значення набуває визначення напрямів їх ефективного використання. Нарощування об'єму інвестицій є необхідною умовою структурної перебудови і економічного зростання країни та її регіонів. Інвестиційне рішення – одна з найбільш важливих і ділових ініціатив, оскільки інвестиції зв'язують фінансові ресурси, особливо великих базових галузей на відносно великий період часу, незважаючи на можливість тривалих змін.

Стан вивчення проблеми. Термін “інвестиції” походить від латинського слова “invest”, що перекладається як “вкласти”, тобто означає вкладення. Інвестиції є відносно новою категорією у вітчизняній економічній теорії і її зміст збагачується з розвитком діючого законодавства. Відповідно до Закону України “Про інвестиційну діяльність” [2], інвестиції визначаються як грошові кошти, цільові банківські вклади, паї, акції й інші цінні папери, технології, машини, устаткування, ліцензії, у тому числі й на товарні знаки, кредити, будь-яке інше майно або майнові права, інтелектуальні цінності, вкладені в об'єкти підприємницької та інші види діяльності з метою одержання прибутку (доходу) і досягнення позитивного соціального ефекту. Відповідно до зазначеного тлумачення під інвестиціями у вітчизняній науковій думці та літературі розуміють вкладення матеріально-технічних засобів з метою отримання соціального, економічного і екологічного ефекту, або, іншими словами, це набір благ, цінностей, що вкладаються у підприємницьку діяльність з метою отримання доходу в майбутньому.

Слід зазначити, що в сучасній економічній літературі поняття категорії “інвестиції” трактується дуже широко, набагато ширше, ніж у макроекономіці, де інвестиції виступають в основному у вигляді капітальних вкладень в основні виробничі фонди, виробничий капітал [160, С. 15].

Мета дослідження. Мета дослідження полягає у розробці теоретико-методологічних засад та практичних рекомендацій з формування ефективного інвестиційного-інноваційного розвитку промислового комплексу регіонів України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед зарубіжних авторів, які досліджували проблеми інвестицій, можна виділити: А. Сміта, Дж.М. Кейнса, Р. Харрода, Е. Менсфілда, П. Самуельсона, Лоренса Дж. Гітмана, П. Массе, С. Фішера, Р. Дорнбуша, Р. Шмалензі, А. Кульмана й ін.

Серед вітчизняних економістів на найбільшу увагу заслуговують роботи В.П. Олександрова, О.М. Алімова, О.І. Амоші, І.К. Бистрякова, П.П. Борщевського, Ю.М. Бажала, О.П. Гоша, А.С. Гальчинського, В.М. Геєця, Л.С. Головка, Н.П. Гончарової, Б.М. Данилишина, Л.І. Дідківської, С.І. Дорогунцова, М.С. Данька, В.П. Дубіщева, Я.А. Жаліла, А.М. Стельмашука, Д.М. Стеценка, А.І. Сухорукова, В.К. Хаустова, М.І. Фацевського, А.М. Федорицевої, Л.Г. Чернюк, В.І. Чижової, С.М. Чистова та ін.; в яких на основі теоретико-методологічних підходів до функціонування економічних систем регіонів розкриваються основи інвестиційної діяльності та засади формування їх інвестиційної привабливості.

Викладення основного матеріалу дослідження. В існуючій модифікації визначень поняття “інвестиції” відображає різноманіття підходів до розуміння їх економічної сутності. В значній мірі це обумовлено економічною еволюцією, специфікою конкретних етапів історико-

економічного розвитку, пануючих форм і методів господарювання. Представляти різноманіття визначень досліджуваного поняття в контексті цього дослідження не є доцільним через їх величезну кількість, представимо лише певні суттєві відмінності в існуючих підходах. Так, варто відзначити, що трактування поняття “інвестиції” відрізняється у вітчизняній та зарубіжній думці.

До 80-х років у радянській економічній літературі термін “інвестиції” для аналізу процесів соціалістичного відтворення майже не застосовувався, основною сферою його застосування були перевідні роботи іноземних авторів і дослідження в області капіталістичної економіки. Основним поняттям, що застосовувалося для визначення змісту інвестиційної діяльності було поняття капітальних вкладень.

Надалі термін “інвестиції” отримав більш широке застосування в науковому обігу, став використовуватися в урядових і нормативних документах. Проте переважно інвестиції ототожнювалися з капітальними вкладеннями. Інвестиції (капітальні вкладення) розглядалися в двох аспектах: як процес, що відображає рух вартості в ході відтворення основних фондів, і як економічна категорія – система економічних відносин, пов'язаних з рухом вартості, авансованої в основні фонди від моменту мобілізації грошових коштів до моменту їх відшкодування.

Інвестиції розглядалися в двох аспектах. Ширше трактування інвестицій в даний період було представлене позицією, згідно якої інвестиції виступають як вкладення не лише до основних фондів, але і в приріст оборотних засобів, що знайшла відображення в Типовій методиці визначення економічної ефективності капітальних вкладень 1981 р. й інших методичних рекомендаціях.

У основі даного підходу лежало положення про те, що основні фонди не функціонують у відриві від оборотних засобів і, отже, приріст прибутку (доходу) є результатом їх спільного використання.

Включення до складу капітальних витрат також і витрат на формування приросту оборотних засобів поклато початок дослідженню оборотності процесу інвестування та його окремих стадій. Разом з тим інвестиції, як правило, розглядалися в контексті розширеного відтворення основних фондів, оскільки завершення інвестиційного циклу пов'язувалося з введенням в дію основних фондів і виробничих потужностей. Дослідження окремих фаз руху інвестицій призвело до виникнення двох підходів до визначення їх економічної сутності – витратного та ресурсного.

Відповідно до витратного підходу інвестиції розумілися як витрати на відтворення основних фондів, їх збільшення та вдосконалення. Даний підхід був домінуючим у теоретичних поглядах і в практичній діяльності, оскільки він відображав специфіку функціонування в умовах адміністративно-командної економіки господарського механізму. Його характерною особливістю було те, що основне значення надавалося продуктивній стадії руху коштів як вихідному пункту інвестиційної діяльності, применшувалася роль грошової форми обороту основного капіталу, рух якої обмежувався лише межами будівельного комплексу. Таким чином, обіг інвестицій розглядався без врахування кінцевих господарських результатів. Акцент на витратній стороні інвестицій, ігнорування стадії перетворення ресурсів у витрати, яка повинна передувати продуктивній стадії руху коштів, спотворювали дійсну логіку і послідовність інвестиційного процесу, звужували загальний простір руху інвестицій. Відповідно до витратного підходу, інвестиції це – витрати на відтворення основних фондів.

Загострення проблеми товарно-грошової збалансованості суспільного відтворення, загальне зниження ефективності функціонування адміністративно-командної системи управління призвели до визнання недостатності

витратного підходу і звертання до ресурсного підходу. В основі останнього лежало виділення іншого складового елементу інвестицій – ресурсів. При цьому інвестиції трактувалися як фінансові кошти, призначені для відтворення основних фондів. Відновлюючи роль грошової форми руху коштів як початкового пункту їх обороту, ресурсний підхід разом з тим ігнорував подальший рух ресурсів, їх послідовне перетворення під впливом цільових установок інвесторів в продукт інвестиційної діяльності.

Таким чином, істотний недолік обох підходів полягав у статичній характеристиці об'єкту аналізу, що базується на виділенні будь-якого одного елементу інвестицій, витрат або ресурсів, обґрунтуванні пріоритету окремих стадій обігу коштів – продуктивної або грошової, що обмежувало можливість дослідження інвестицій як цілісного процесу, в ході якого відбувається послідовна зміна різних форм вартості, реалізується динамічний зв'язок елементів інвестиційної діяльності: ресурси – витрати – прибуток.

Початок ринкових перетворень в Україні спричинило за собою реформування підходів до аналізу економічних процесів, у тому числі й інвестиційної діяльності, підсилило інтерес до результатів наукових досліджень у країнах розвинутої ринкової економіки. Звернення до трактування терміну “інвестиції” в зарубіжній економічній літературі показує, що в різних школах і напрямках економічної думки визначення цього поняття містять загально істотну рису – зв'язок інвестицій з отриманням доходу як цільової установки інвестора.

У найбільш загальному вигляді інвестиції розуміються як вкладення капіталу з метою його збільшення в майбутньому. Такий підхід до визначення поняття “інвестиції” є панівним як в європейській, так і в американській методології.

Разом з тим, нерідко зустрічається позиція, відповідно до якої пропонується розрізнити категорії

“інвестиції”, з одного боку, і “вкладення капіталу”, з іншого, на тій підставі, що відмінною ознакою інвестицій, на думку її представників, є продуктивний характер даної категорії. При цьому під інвестиціями розуміється, як правило, придбання засобів виробництва, а під вкладеннями капіталу – придбання фінансових активів. Зокрема, у навчальних курсах “Економікс” при всіх відмінностях у трактуванні терміну “інвестиції” більшість авторів підкреслює матеріально-речовий зміст інвестицій або як “витрат на будівництво нових підприємств, на верстати й устаткування з тривалим терміном служби” або як “приросту будь-яких матеріальних цінностей – всіх витрат, які безпосередньо сприяють зростанню загальної величини капіталу в економічній системі” [1, с. 145].

З огляду на різноманітність суджень про інвестиції й інвестиційну діяльність, видається доцільним виділити значення одного з основних понять, використовуваних при аналізі інвестиційної діяльності – категорії інвестиції. Дуже часто терміни “інвестиція” і “капітальні вкладення” використовуються як синоніми. При цьому іноді під “капіталовкладеннями” розуміються витрати на відтворення й удосконалювання основних фондів, а також на підвищення їхньої ефективності. Інші автори визначають капіталовкладення як “грошове вираження сукупних витрат матеріально-технічних, трудових і фінансових ресурсів, що спрямовуються на створення нових, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння діючих основних фондів виробничого й невиробничого призначення, за винятком витрат, які використовуються на капітальний ремонт” [8, С. 56].

Типологія інвестицій може бути здійснена за різними класифікаційними ознаками. Для найповнішого відображення різних визначень даної категорії нами пропонується така їх систематизація, яка включає в себе всі основні види інвестицій (табл. 1).

Таблиця 1. Класифікація інвестицій*

№	Класифікаційна ознака	Вид інвестицій
1	За джерелами фінансування	а) державні інвестиції б) муніципальні інвестиції в) галузеві інвестиції г) приватні інвестиції е) змішані інвестиції, що утворюються з різних джерел
2	За змістом інвестиційного об'єкта	а) прямі (реальні) інвестиції у вигляді довгострокових вкладень в об'єкти галузей матеріального виробництва або в інші матеріальні об'єкти б) портфельні інвестиції, вкладені в цінні папери в) інтелектуальні інвестиції, пов'язані з придбанням патентів, ліцензій, перепідготовкою персоналу і підвищенням його кваліфікації г) альтернативні інвестиції, пов'язані з вміщенням капіталу в предмети мистецтва тощо
3	За спрямованістю інвестування	а) початкові інвестиції, що спрямовуються на освоєння проекту або здійснюються при заснуванні або купівлі підприємства б) екстенсивні інвестиції, що спрямовуються на розширення, збільшення виробничого потенціалу в) ефективні (інтенсивні) інвестиції, спрямовані на підвищення ефективності виробництва або підприємницької діяльності г) реінвестиції, пов'язані із заміною наявних об'єктів на нові, диверсифікацією виробництва, зміною програми випуску тощо е) бруто-інвестиції, що складаються з нетто-інвестицій і реінвестицій
4	За якісною сутністю вкладеного капіталу	а) матеріальні інвестиції, пов'язані з застосуванням технологій машин, устаткування й інших речовинних елементів б) фінансові інвестиції, вкладені в грошовій формі в) нематеріальні інвестиції, вкладені в інших формах
5	За сферами прикладення капіталу	а) виробничі інвестиції, спрямовані у сферу виробництва б) інвестиції соціального значення, спрямовані в соціальну сферу в) інвестиції екологічного призначення
6	За об'єктом вкладення капіталу	а) інвестиції, пов'язані з новим капітальним будівництвом б) інвестиції, пов'язані з капітальним ремонтом в) інвестиції, пов'язані з реконструкцією (модернізацією) г) інвестиції, пов'язані з відновленням виробничого апарату
7	За термінами вкладення капіталу	а) довгострокові інвестиції б) середньострокові інвестиції в) короткострокові інвестиції
8	Залежно від вибору інвестиційної стратегії	а) пасивні інвестиції, вкладені в пасивну частину виробничого апарату (будинки, споруди тощо) б) активні інвестиції, вкладені в активну частину виробничого апарату (машини, устаткування)
9	За характером взаємозв'язків інвестицій	а) незалежні інвестиції, для яких породжені ними грошові потоки не перекриваються б) залежні інвестиції, для яких породжені потоки взаємно залежать один від одного в) взаємовиключні (альтернативні) інвестиції, що служать одній меті, і тільки одна мета буде фінансуватися
10	За суб'єктом вкладень інвестицій	а) інвестиції, здійснювані фізичною особою (приватним інвестором) б) інвестиції, здійснювані юридичною особою в) інвестиції, здійснювані вітчизняним інвестором г) інвестиції, здійснювані закордонним інвестором е) змішані інвестиції з позиції країн-джерел капіталу (наприклад, проекти “продакшн шеренг”)

* Складено автором

В умовах стрімкого розвитку нових технологій інвестиції є найважливішим засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень в економіці, поліпшення якісних показників діяльності на мікро-, мезо- і макрорівнях. Стабілізація і розвиток економіки України значною мірою залежать від того, наскільки ефективною є інвестиційна діяльність. У цьому велику роль відіграє держава, яка за допомогою методів економічного регулювання може цілеспрямовано впливати не тільки на формування внутрішніх та приплив зовнішніх інвестицій, а й створити умови для їх спрямування в реальний сектор економіки, зокрема в промисловості. Розв'язання проблеми інвестування дасть змогу забезпечити прогресивну реструктуризацію на всіх рівнях, перехід до високорозвинутої економіки, тобто до інноваційного розвитку. Стратегічна інвестиційна політика розглядається як найважливіша складова загальної економічної політики, яку проводить держава. Важливим у цьому контексті постають проблеми підвищення конкурентоспроможності регіонів в умовах відкритої економіки, здатності центральних та місцевих органів влади до здійснення регіональної інвестиційної політики [5, С. 65].

Слід відзначити, що ринкові відносини в інвестиційній діяльності насамперед стосуються її джерел.

Якщо розглядати національну економіку в цілому, то джерелами інвестиційних вкладень виступають фонд відшкодування у вигляді амортизаційних відрахувань, і фонд накопичення, як частина національного доходу. На рівні суб'єктів господарювання вони здійснюються за рахунок власних фінансових ресурсів інвестора (прибуток, амортизація, грошові накопичення, заощадження населення, фінансові кошти юридичних осіб тощо), запозичених фінансових коштів інвесторів (облігаційні позики, банківські і бюджетні кредити); коштів, отриманих від продажу акцій і облігацій, пайових та інших внесків громадян і юридичних осіб, а також бюджетних інвестиційних асигнувань.

Говорячи про джерела інвестицій, слід наголосити, що вони визначаються рівнем розвитку економіки, її ефективністю і віддачею використовуваних ресурсів. У цьому плані кризова ситуація, що склалась в Україні фактично підірвала інвестиційний процес як на макрорівні, так і на мікрорівнях.

Особливу увагу необхідно приділити джерелам інвестицій промислових підприємств регіону, які можна розглядати як внутрішні й зовнішні, власні й залучені, у тому числі внутрішні й зовнішні позикові кошти (див. рис. 1) [7, С. 125].

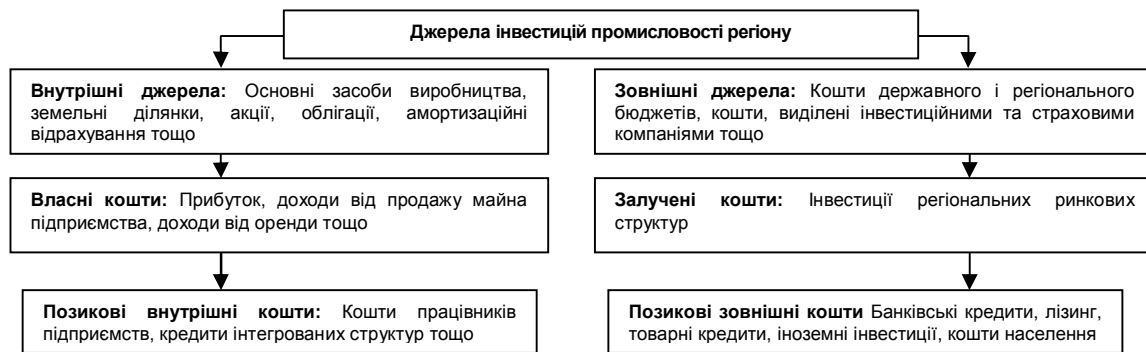

Рис. 1. Класифікація джерел інвестицій регіону

Управління інвестиціями на рівні регіону з урахуванням розглянутої системи завдань включають виконання набула функцій (табл. 2).

Таблиця 2. Функції системи управління інвестиціями промислового комплексу регіону*

№	Функція	Зміст
1	2	3
1	Аналіз та прогнозування розвитку інвестиційного ринку	Досліджується та аналізується інвестиційний ринок держави, галузі, регіону та вплив цих факторів на інвестиційну діяльність (реальні та фінансові інвестиції). Вивчаються законодавчо-правові умови інвестиційної діяльності регіону та можливі форми інвестицій. На підставі аналізу, мети, цілей і завдань регіону формується прогноз інвестиційного ринку в цілому.
2	Розробка стратегічних напрямків інвестиційної діяльності регіону.	Виходячи з цільових напрямків розвитку (загальної стратегії економічного розвитку) підприємства і його інвестиційних можливостей (наявність внутрішніх і можливість залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів) та прогнозу кон'юнктури інвестиційного ринку, формується система цілей інвестиційної діяльності: участь в інвестиційних проектах (ІП) і цільових інвестиційних програмах держави, галузі, регіону та її основні напрями на довгостроковий період. Визначаються найбільш пріоритетні завдання на короткостроковий період.
3	Розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів (фінансових і реальних інвестицій) регіону	Інвестиційних ресурсів за рахунок усіх можливих джерел: власних, залучених і позикових. Визначається доцільність залучення для реалізації інвестиційної стратегії коштів. Обов'язково необхідно оптимізувати структуру джерел інвестиційних ресурсів і забезпечити ефективність і раціональність їх використання. Необхідно забезпечити фінансову стійкість і платоспроможність регіону.
4	Оцінка інвестиційної привабливості ІП та відбір найбільш ефективних.	Вибираються для визначення та аналізу інвестиційні проекти, які найбільш відповідають інвестиційній стратегії регіону; проводиться ретельна їх експертиза, розраховуються показники економічної ефективності кожного окремого ІП і здійснюється їх відбір за певними критеріями.
5	Оцінка інвестиційних якостей окремих фінансових інструментів (ФІ) та відбір найбільш ефективних з них	Розглядаються пропозиції фінансових інструментів (цінні папери) на ринку; оцінюються окремі показники їх інвестиційних якостей; здійснюються розрахунки їх реальної ринкової вартості; вибираються найбільш ефективні з них.
6	Формування інвестиційного портфеля та його оцінка за критеріями доходності, і ризику та ліквідності.	З урахуванням можливостей залучення інвестиційних ресурсів і розрахованих показників доходності та рівня ризику за кожним ІП і фінансовим інструментом проводиться відбір для їх безпосередньої реалізації за такими етапами: – формується інвестиційний портфель та оптимізуються пропорції між реальними та обираються у розрізі кожної з форм найбільш ефективні (співвідношення доходності та ризику) ІП (ФІ) для інвестування); – проводиться оцінка ліквідності портфеля

Продовження табл. 2

1	2	3
7	Поточне планування та оперативне управління реалізацією окремих інвестиційних програм і проектів (система планів і бюджетів).	Розробляються календарні плани реалізації окремих ІП та їх бюджетів. Формуються різні види планів щодо поточного планування та управління інвестиційними програмами і проектами. Це дає змогу забезпечити ефективне управління сформованим інвестиційним портфелем.
8	Організація моніторингу реалізації окремих інвестиційних програм і проектів на основі системи показників та виявлення чинників щодо відхилення цих показників.	Формується система показників, пов'язаних з реалізацією кожної інвестиційної програми та окремих інвестиційних проектів; визначається періодичність збирання та аналізу інформації; визначаються основні чинники щодо затримки або відхилення за всіма показниками кожного проекту, що дає змогу оперативно реагувати та ліквідувати різні перепони щодо ефективної реалізації програм і проектів.
9	Підготовка рішень про своєчасне припинення (вихід) впровадження неефективних ІП (продаж окремих фінансових інструментів) та реінвестування капіталу	Внаслідок зміни факторів зовнішнього та внутрішнього характеру фактична або очікувана ефективність окремих інвестиційних проектів (ФІ) може виявитися набагато нижчою від розрахованої. А тому приймається рішення про вихід з таких інвестиційних проектів (продаж окремих ФІ) та визначаються форми цього виходу (реалізація, акціонування та ін.). Відповідно здійснюється корегування інвестиційного портфеля шляхом підбору інших ІП або ФІ, куди реінвестується вивільнений капітал.

* Джерело: [6, С. 34-37]

В контексті проведеного дослідження слід також визначити поняття "інвестиційний процес" та "інвестиційна діяльність". Інвестиційний процес – специфічний процес залучення інвестора до об'єкта інвестування, що здійснюється з метою отримання інвестиційного доходу шляхом реалізації інвестиційних проектів.

Інвестиційна діяльність визначається Законом України "Про інвестиційну діяльність" (ст. 2) як сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [3].

Мета інвестиційної діяльності – ресурсне забезпечення позитивних структурних зрушень в економіці. Стратегічною метою цієї діяльності є:

- створення сприятливого інвестиційного клімату;
- мобілізація всіх джерел інвестиційних ресурсів та їх ефективне використання;
- стимулювання процесів розвитку виробничої сфери;
- створення умов для нарощування внутрішніх інвестиційних ресурсів.

Відповідно до поставленої мети головними завданнями інвестиційної діяльності є:

- збільшення обсягу інвестиційних ресурсів за рахунок всіх джерел фінансування (кредитні ресурси комерційних банків, кошти приватних та іноземних інвесторів, кредитні лінії, бюджетні та власні кошти);
- визначення пріоритетних напрямів використання інвестицій, в тому числі державних в межах бюджету;
- забезпечення ефективного використання інвестицій, удосконалення їх відтворювальної і технологічної структури (нове будівництво, включаючи розширення діючих підприємств; технічне переозброєння і реконструкція; підтримка діючих потужностей).

Інвестиційна діяльність є складною за своїм змістом і включає комплекс різноманітних дій, що іменуються інвестиційним циклом. Під цим терміном слід розуміти комплекс заходів від моменту прийняття рішення про інвестування до завершальної стадії – досягнення окупності вкладень і отримання запланованого результату – прибутку або соціального ефекту. Інвестиційний цикл складається з таких основних етапів:

- передінвестиційна фаза, що включає прийняття рішення про інвестування, визначення джерел інвестування та затвердження й експертизу інвестиційного проекту;
- фаза інвестицій, що включає вкладення коштів в об'єкт інвестування та здійснення необхідних для цього практичних дій (наприклад, будівництво об'єкта);
- експлуатаційна фаза – відшкодування інвестором витрачених коштів, отримання прибутку чи досягнення певного соціального ефекту (відбувається в результаті експлуатації об'єкта інвестування). [4, С. 38-39]

Одним із етапів дослідження інвестиційної діяльності в основних сферах діяльності, аналізу сучасного стану інвестиційної сфери в Україні та її регіонах, та системи управління нею, є визначення поняття інвестиційного клімату.

Інвестиційний клімат визначається як сукупність політичних, економічних, соціальних, юридичних і інших факторів, що визначають, у кінцевому рахунку, ступінь

ризиків капіталовкладень і можливість їхнього ефективного використання. Вивчення вітчизняного й закордонного досвіду оцінки інвестиційного клімату показує, що часто не враховується ряд важливих методологічних положень, розроблених сучасною економічною наукою. Для усунення цього недоліку варто використовувати такі методологічні положення:

а) для різних інвестицій необхідний різний інвестиційний клімат;

б) інвестиційний клімат повинен відповідати балансові інтересів усіх учасників інвестиційної діяльності;

в) клімат має бути стабільним і досить гнучким, враховуючи зміни в співвідношенні факторів ресурсів суспільного відтворення, а також націленим на формування системи факторів-ресурсів в економіці країни чи регіону;

г) інвестиції повинні бути чітко пов'язаними з розвитком людського фактора, підвищенням кваліфікації працівників у всіх сферах діяльності;

д) інвестиційний клімат не повинен порушувати комплексні властивості економічної стійкості й економічної безпеки господарських систем, а також екологічних умов регіонів.

Аналіз сучасної економічної практики свідчить, що високі результати промислові підприємства можуть досягати лише за умови систематичного і цілеспрямованого новаторства, націленого на пошук можливостей, які відкриває середовище господарювання щодо виготовлення і впровадження нових видів товарів, нових виробничих і транспортних засобів, освоєння нових ринків і форм організації виробництва. Основним завданням інноваційної діяльності є модернізація та структурна перебудова всієї економіки, що є основним критерієм розвитку регіонів.

Інноваційна політика держави спрямована на господарське використання науково-технічного потенціалу, на зміцнення внутрішніх зв'язків у науково-технічному комплексі. Формування інноваційної політики пов'язане насамперед з переорієнтацією системи державного регулювання на всебічне заохочення промислового підприємництва та приватної ініціативи.

Природною умовою реалізації інноваційної політики є оздоровлення економічного середовища, у якому промислові підприємства й корпорації організують інноваційне відтворення, застосовують новітні технології й техніку, нові форми організації праці, виробництва, маркетингової діяльності, розроблені прикладною наукою й проектно-пошуковою роботою. Економічна база мусить бути такою, щоб стимулювати інноваційний процес на всіх його стадіях: від зародження нової ідеї до її реалізації в нову техніку, технологію й використання в процесі відтворення.

Сучасний механізм інноваційного процесу характеризується зростанням ролі регіональної складової. Певна фінансова самостійність регіонів, можливість розпоряджатися місцевими ресурсами, відповідальність місцевих органів влади за соціальний розвиток створюють необхідну економічну основу та мотиви для ефективних дій стосовно регулювання та підтримки інновативно-інвестиційної активності.

Саме тому останнім часом велике значення надається регіональній інноваційній політиці та її ролі як

важливого фактору економічного та соціального розвитку країни. Інноваційна привабливість регіону трактується як комплекс умов, що формують сприятливе середовище для інноваційних процесів у регіоні, зокрема: можливість впровадження наукових та науково-технічних розробок у виробництво, ефективність освоєння інноваційних проектів, рівень фінансового забезпечення інноваційної діяльності, ступінь розвитку інноваційної інфраструктури.

Одним із основних факторів, що впливає на ефективність формування інноваційної політики в регіоні, є інноваційний потенціал, який визначає рівень інноваційних можливостей суб'єктів господарської діяльності певного регіону. Інноваційний потенціал регіону – це основа для проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень, проектно-конструкторських і технологічних робіт, які сприяють розв'язанню наукових, науково-технічних, соціально-економічних та екологічних проблем на різних рівнях (державному, регіональному, галузевому).

Регіональна інноваційна політика є складовою частиною економічної політики держави. Оскільки використання інновацій забезпечує підприємствам надприбутки, місцеві органи влади мають бути зацікавлені в підвищенні рівня регіонального інноваційного потенціалу та інтенсифікації інноваційної активності. Фінансове регулювання інноваційного розвитку в регіоні багато в чому визначається його господарською структурою і орієнтується на вирішення територіальних проблем. Створення сприятливих умов для підтримки інноваційних промислових підприємств в регіоні може включати бюджетну підтримку, застосування податкових пільг, кредитну підтримку промислових підприємств, створення регіональної інфраструктури (бізнес-інкубатори, технопарки, учбово-консультативні центри і т.ін.), впровадження територіальних інноваційних програм і проектів.

Складність регулювання інвестиційної діяльності, полягає в тому, що вона охоплює різні сфери економічного життя – науково-технічного прогресу, державне управління економікою, фінансово-банківська діяльність, комерційний розрахунок підприємств, ціноутворення і т. ін. Найчастіше проблему інвестування зводили до методів розподілу ресурсів капітальних вкладень. У зв'язку з цим в інвестиційний процес включали лише фондоутворюючі галузі. У цьому розумінні формування матеріально-технічної бази розглядалося у відриві від розширеного відтворення, в якому беруть участь як засоби виробництва, так і процеси накопичення.

Нинішній механізм інвестиційної діяльності поки що неповний і не має чіткої методологічної основи. Не відпрацьовано такі напрями, як фінансовий механізм інвестиційного процесу відтворення капіталу, механізм формування ресурсів і джерел інвестування на підприємстві, формування ринку цінних паперів та ін.

З огляду на стан інвестування економіки України, слід дослідити процеси інвестування в одних з найбільших бюджетоформуючих галузей промисловості Київської області – харчової, хімічної та нафтохімічної промисловості, які у структурі реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) області займають відповідно 33,1% та 10,5% і є стратегічно важливими для економіки області. У „Стратегії економічного та соціального розвитку України на 2004-2015 рр.” закладено вирішення задачі розвитку даних

базових галузей промисловості регіонів, підвищення якості і конкурентоспроможності продукції, що випускається.

Сьогодні інвестиційна проблематика в Україні виходить на важливе місце, оскільки у постійному дефіциті бюджетних ресурсів чи не єдиним джерелом зростання залишаються інвестиції. І те, як країна спроможна до залучення інвестицій (як національних, так і іноземних інвесторів), визначає економічний та інфраструктурний розвиток, а також добробут жителів країни.

Кризова ситуація, що склалася в даний час в Україні фактично паралізувала інвестиційний процес як на мікро-, так на і макrorівні. Це виявилось в абсолютному скороченні об'єму капітальних вкладень і деформації джерел їх формування, різкому зниженні реального виробничого накопичення. Тому пошук шляхів стабілізації економіки, в першу чергу, передбачає активізацію інвестиційної діяльності, яка, перш за все, має бути зорієнтована на корінні структурні перетворення. Це, в першу чергу, стосується такої основоположної пропорції відтворення як співвідношення між фондами накопичення і вжитку у складі національного доходу.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Ключовою ланкою вирішення економічних проблем промислового комплексу країни в цілому та його регіональних ланок є формування сприятливого клімату для розвитку інвестиційно-інноваційного процесу. Створення такого клімату – головна мета інвестиційного розвитку регіонів. Варто підкреслити, що вкладення в інвестиції для економіки повинно бути не тільки метою, а, насамперед, засобом досягнення економічної ефективності, на основі якої можуть бути вирішені соціальні й економічні завдання розвитку регіонів. Крім того, не можна розглядати інвестиційні процеси ізольовано від інших соціально-економічних процесів і явищ національної та регіональної економіки.

Список використаної літератури:

1. Федоренко В.Г. “Інвестознавство” – Київ, 2003 рік. – 145 с.
2. Додішній М.І., Маринець О.С. Ринкові механізми регіонального управління // Регіональна економіка. – 2001. – № 1. – С. 7-18.
3. Закон України “Про інвестиційну діяльність” № 40-IV від 4 липня 2002 р. (зі змінами за Законами вкл. з № 1344-IV від 27.11.2003 р.) // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 21. – 203 с.
4. Затонацька Т.Г., Отецький В.Л. Стратегія нарощування інвестиційного потенціалу національної економіки // Фінанси України. – 2006. – № 7. – С. 38-49.
5. Калуга І. Деякі аспекти формування національного інвестиційного потенціалу України // Предприимательство, хозяйство и право. – 2001. – № 11. – С. 65-68.
6. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
7. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент – К.: МАУП, 2001. – 369 с.
8. Четов М. Інноваційна складова ринкової трансформації в Україні // Економіка України. – 2004. – № 11. – С. 4–5.

ЛОБУНЬКО Артем Володимирович – здобувач кафедри менеджменту Черкаського державного технологічного університету

Наукові інтереси:

- інвестиційно-інноваційна діяльність держави;
- ринок цінних паперів